



Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Digitalt nærdemokrati i Hals Kommune

sammenfatning

Torpe, Lars; Nielsen, Jeppe; Ulrich, Jens

Publication date:
2004

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Torpe, L., Nielsen, J., & Ulrich, J. (2004). *Digitalt nærdemokrati i Hals Kommune: sammenfatning*. Centre for Comparative Welfare Studies, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet. Arbejdspapirer: Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning Nr. 5

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

**Digitalt Nærdemokrati i Hals Kommune.
Sammenfatning
Lars Torpe, Jeppe Nielsen og Jens Ulrich
ISSN 1396-3503
2004:5**

*Digitalt Nærdemokrati i Hals Kommune.
Sammenfatning*

By Lars Torpe, Jeppe Nielsen og Jens Ulrich

Copyright

*Department of Economics, Politics and Public Administration
Aalborg University
Fibigerstræde 1
DK-9220 Aalborg Ø – Denmark*

ISBN 87-90789-57-1

ISSN 1396-3503

2004:5

Print: UNI.PRINT. Aalborg University

Nærdemokrati i Hals Kommune.
Sammenfatning

Lars Torpe, Jeppe Nielsen og Jens Ulrich

Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Aalborg Universitet

Fibigerstræde 1, DK-9220 Aalborg Ø, Danmark
e-mail: larsto@socsci.aau.dk,
aske@socsci.aau.dk, jensu@socsci.aau.dk,

Digitalt Nærdemokrati i Hals Kommune. Sammenfatning

Indledning

I foråret 2001 ansøgte Hals Kommune sammen med Sven Allan Jensen A/S og Aalborg Universitet Det Digitale Nordjylland (DDN) om støtte til at gennemføre nogle forsøg med digitalt demokrati. Og i 2002 og frem til foråret 2004 blev der igennem projektet "Det Digitale Demokrati" iværksat en række forskellige foranstaltninger med det formål at øge kendskabet til og anvendelsen af it i de demokratiske processer i kommunen.

Forsøgene fandt sted på forskellige niveauer såvel for hele kommunen som for lokalsamfund, foreninger og institutioner, ligesom både de ældre og de unge har udgjort særlige målgrupper. En fælles bestræbelse har været forsøget på at udnytte hjemmesider på nettet som kommunikationsmidler og debatfora *vertikalt* mellem kommune og borgere, serviceinstitutioner og brugere og foreninger og medlemmer og *horisontalt* mellem borgere, beboere, institutionsbrugere og foreningsmedlemmer.

På kommuneniveauet har der f.eks. været afholdt temadebatter eller borgerhøringer om forskellige emner spændende fra trafikregulering og byforskønnelse til høringer om det kommunale budget, en ny kommuneplan og en høring om Hals' placering i den fremtidige kommunestruktur. På lokalsamfundsniveauet har Ulsted været genstand for en række forsøg, herunder på Ulsted Skole og i Ulsted Boldklub. Desuden har projektet indeholdt et forsøg på via det digitale medie at gøre de unge mere interesseret i kommunalpolitik. Endelig har det været en del af projektets formål at skabe større adgang til it og øge borgernes kompetencer gennem et undervisningsudbud inden for it rettet specielt mod de it-svage.

En forskergruppe fra Aalborg Universitet har fulgt forsøgene, og i det følgende søger vi at sammenfatte nogle af resultaterne og erfaringerne herfra. Det sker væsentligt på baggrund af tre rapporter: 1) Lars Torpe, "Borgerdeltagelse på Nettet. Digitale demokratiforsøg i Hals Kommune". 2) Jens Ulrich, "Borgerhøring på nettet – en beskrivelse og en analyse af kommunestrukturdebatten på hals.dk". 3) Jeppe Nielsen, "Det Digitale Lokalsamfund – Ulsted Online". Rapporterne er baseret på to spørgeskemaundersøgelser i 2001 og 2004 blandt borgerne i Hals, to mindre telefoniske spørgeskemaundersøgelser ligeledes i 2001 og 2004 i kommuner der ligner Hals, to surveys blandt byrådsmedlemmer, en survey blandt foreninger i Hals Kommune, interviews med borgere, forvaltning og politikere samt registrering af kommunikationen på hjemmesiderne. Endelig har der været mulighed for på

nogle områder at inddrage tilsvarende undersøgelser i Søllerød og Odder og på landsplan. Rapporterne kan rekvireres ved henvendelse til: Heidi Møller Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet, Fibirgerstræde 1, 9000 Aalborg Ø. Tlf. 96-358202. E-mail: hma@socsci.aau.dk. Eller de kan downloades fra forskningsprojektets hjemmeside: www.socsci.aau.dk/digdem.

Problemstilling

Den centrale problemstilling for undersøgelsen er, om og i givet fald hvordan kommunikation på nettet kan give en demokratisk tilvækst. Fokus er her på spørgsmålet, i hvilken udstrækning ny informations og kommunikationsteknologi (ikt) kan bidrage til at udvide den politiske offentlighed på lokalt plan, herunder om anvendelsen af ikt kan øge borgernes indsigt i og deltagelse i fælles offentlige anliggender og styrke dialogen mellem borgere og myndigheder. Spørgsmålet om demokratisk tilvækst vil således blive undersøgt på tre dimensioner:

- i hvilken grad anvendelsen af ikt øger borgernes muligheder for at få indsigt i og danne sig en mening om sager af offentlig interesse
- i hvilken grad anvendelsen af ikt letter borgernes muligheder for at "komme til orde" overfor myndigheder og repræsentanter på forskellige niveauer
- i hvilken grad anvendelsen af ikt udvider den offentlige samtale både set i relation til de emner, der samtales om og den personkreds, der inddrages, samt hvorvidt anvendelsen af ikt bidrager til at styrke en fælles offentlighed omkring kommunen.

I besvarelsen af disse spørgsmål har vi lagt vægt på at belyse samspillet mellem udbudet af digitale demokratiske instrumenter og borgernes brug af dem.

Adgang og it-kompetencer

En vigtig forudsætning for demokratisk aktivitet på nettet er, at borgerne har adgang til nettet og færdigheder i at betjene computeren. I perioden fra projektets start til dets afslutning er der sket en vækst i adgangen til internettet i Hals Kommune fra 53 procent til 65 procent. Det er en kraftigere vækst end i landet som helhed, men også en kraftigere vækst end i de kommuner, der ligner Hals. Den største vækst finder vi i ældregruppen (60+), nemlig fra 21 procent til 34 procent.

Hvad angår it-kompetencer, er der i ældregruppen sket en vækst, som er større end i andre tilsvarende kommuner. I 2001 angav 36 procent af de ældre med erfaringer fra brug af computer, at de havde ret gode eller meget gode computerfærdigheder. I 2001 er dette tal vokset til 44 procent. Væksten i ældregruppens computerfærdigheder kan ses som et resultat

af den ret omfattende undervisningsindsats, der har været på it-området i Hals Kommune under Det Digitale Demokrati. En indsats, der specielt har været rettet mod såkaldte it-svage grupper.

Ulsted er det bysamfund, der har oplevet størst vækst i adgangen til internettet. Fra at være det område, hvor færrest havde adgang til nettet, er Ulsted næsten kommet på linje med det øvrige Hals Kommune. Også når det drejer sig om beskrivelsen af egne computerfærdigheder ligger Ulsted efter en pæn vækst nu på linje med hele kommunen.

Kendskab til og brug af de kommunale hjemmesider

Mange borgere kender Hals Kommunes hjemmeside "halskom.dk" (71 procent) hvorimod meget færre kender den interaktive portal "hals.dk" (43 procent). Det sidste er overraskende set i lyset af den markedsføring, der blev gennemført i forbindelse med portalens lancering, og den løbende annoncering i forbindelse med afholdelsen af forskellige temadebatter. Den store forskel i kendskabet til halskom.dk og hals.dk bør nok føre til overvejelser om at samle informationerne og debatten under den samme indgang. Ikke mindst fordi det viser sig, at det navnlig er i aldersgrupperne under 40, at der er forskel mellem kendskabet til hals.kom og hals.dk. Vil man have fat i de yngre aldersgrupper, kan det være en ide at slå de to portaler sammen.

Relativt mange borgere i Hals bruger halskom.dk, nemlig 63 procent af internetbrugerne i kommunen mod 40 procent i landet som helhed. Brugen af hjemmesiden er også øget: 25 procent af personer med adgang til nettet henter nu information månedligt mod 17 procent i 2001. Det er især "nyheder" og "information om service", der trækker, men forbavsende mange henter også dagsordner og referater fra byrådsmøder: Ni procent månedligt og 30 procent sjældnere. Det er betydeligt flere end i en kommune som Søllerød. Generelt synes den politisk-demokratiske brug af hjemmesiden at være mere udtalt i Hals end i Søllerød. Der er endvidere stor tilfredshed med hjemmesiden blandt brugerne. Det gælder både omfang af information om kommunal service og hjemmesidens layout og sprog.

Den "interaktive portal for borgere, foreninger og erhvervsliv", hals.dk gik i luften september 2001. Siden efteråret 2001 har besøgstallet svinget, men med en opadgående tendens. Der har desuden været en kraftig vækst i antallet af debatindlæg på hals.dk. I alt har der været 1761 indlæg. Disse fordeler sig med 192 indlæg det første år, 553 indlæg det andet år og 1020 indlæg det tredje år. Fra januar til september 2004 har især debatten om kommunens fremtid fyldt meget.

Selv om 1765 indlæg på tre år lyder af meget, er indlæggene fordelt på noget færre personer, nemlig i alt 194. Heriblandt 15 byrådspolitikere, 8 fra administrationen, 5 anonyme og 166 almindelige navngivne borgere. Det er, som i avisernes læserbrevsspalter, mændene, der fylder. De tegner sig for mere end $\frac{3}{4}$ af alle indlæg. Også enkelte debattører fylder meget. Således står de tre ivrigste debattører noteret for i alt 38 procent af samtlige indlæg. Blandt de 10 mest deltagende i debatten på hals.dk er der fire byrådspolitikere. Herimellem finder vi lederne af de tre grupper, der er repræsenteret i Byrådet.

Sammenlignet med andre kommunale debatfora har der været megen aktivitet på hals.dk. De væsentligste årsager hertil er formentligt forsøgene med at lancere særlige temadebatter og høringer på hals.dk samt politikernes tilstedeværelse på debatfora'et. Denne har været langt større end i andre kommuner. Alligevel mener et flertal af brugerne af hals.dk, at byrådsmedlemmerne godt kunne deltage endnu mere.

Men selv om der har været meget aktivitet, ligger andelen af kommunens borgere, der skriver indlæg på hals.dk, ikke over den andel, der skriver læserbreve. Og kun 18 procent af internetbrugerne i kommunen besøger jævnligt hals.dk. Det svarer dog til knap 30 procent af alle, der overhovedet interesserer sig for kommunalpolitik. I forbindelse med de to høringer om ny kommuneplan og ny kommunestruktur har vi haft mulighed for at sammenligne de kommunale hjemmesider med de "gamle medier". Og som kilder til viden om hvad der sker og debatteres i kommunen, betyder disse medier – Nordjyske Stiftstidende og Hals Avis – fortsat noget mere.

Det er således fortsat kun en mindre del af borgerne, man får i tale på hals.dk. Som følge heraf er det også kun delvist lykkedes at samle debatten om kommunale forhold på debatfora'et. Et vellykket eksempel er dog høringen af den nye kommuneplan med de to bymodeller og landdistriktspolitikken, hvor en pæn del af dem, der indsendte høringssvar, også offentliggjorde debatindlæg på hals.dk og dermed bragte deres indsigelser videre til offentligheden. Omvendt var der meget lidt af den relativt omfattende debat om budgettet for 2004, som havnede på hals.dk.

Debatten om Hals Kommunes fremtid i forlængelse af kommissionsrapporten om ny kommunestruktur placerede dog også hals.dk som et centralt medium. Det skyldes ikke mindst den særligt tilrettelagte høring om dette emne, som blev indledt med et velbesøgt borgermøde. Debatten fortsatte på hals.dk gennem flere runder frem til den 28.9. 2004, hvor borgerne ved en folkeafstemning valgte at lægge kommunen sammen med Aalborg.

I setup'et for denne høring indgik følgende ingredienser:

- en husstandsomdelt pjece
- et borgermøde
- annoncering/avisomtale
- en særlig side på nettet med informationer og links
- mulighed for at spørge en ekspert
- en særlig opfordring til ca. 40 personer om at deltage aktivt
- debat på nettet

I den første runde af debatten i foråret 2004 kom der i alt 390 indlæg fordelt på 52 personer. Det er mange sammenlignet med andre kommuner, der også forsøgte sig med debat på nettet om dette emne. Nogen af forklaringen på det relativt store antal indlæg skyldes formentlig forarbejdet, herunder brugen af forskellige medier til at annoncere debatten. Sammenholdt med den relativt store aktivitet omkring høringen på hals.dk må udbredelsen liges at være skuffende lavt. I alt 23 procent af kommunens borgere siger, de havde kendskab til høringen. Men af dem er det kun 1/3, der har læst debatindlæg herom på hals.dk. Selv hvis dette tal sættes i relation til hvor mange, der har adgang til internettet og som overhovedet interesserer sig for kommunalpolitik, taler vi om mindre end 20 procent.

Værdien af høringen skal dog ikke alene ses i relation til hvor mange, der har fulgt den på hals.dk. I samme periode, hvor høringen foregik, var der artikler i Nordjyske Stiftstidende og Hals Avis, hvor der blev refereret til debatten på hals.dk. Og et noget større antal, nemlig knap 90 procent har læst om debatten i disse medier. Hertil kommer, at 62 procent diskuteret spørgsmålet med naboer, venner og familie. Vi kan naturligvis ikke vide, om en tilsvarende debat var kommet uden hals.dk, men det er sandsynligt at høringen på hals.dk har haft en initierende funktion.

Som en del af projektet "Det Digitale Demokrati" er der også blevet udviklet en lokalsamfundshjemmeside for Ulsted. Den er godt kendt i Ulsted, nemlig af hele 82 procent. Den bruges dog i noget mindre omfang af beboerne, hvilket er forståeligt, eftersom aktiviteten på hjemmesiden ret hurtigt døde ud, herunder den nødvendige opdatering af lokale informationer. Det lykkedes heller ikke på noget tidspunkt at få oprettet et åbent forum for indbyrdes kommunikation mellem beboerne i Ulsted. Muligvis fordi potentialet ikke var til stede. Det skal dog noteres, at Ulsted-beboerne muligvis som følge af udvælgelsen af Ulsted som særligt indsatsområde har været de flittigste til at benytte hals.dk. For de fleste er der dog et spring fra rollen som "tilskuer" til "deltager". Det er da

også en generel erfaring, at det er svært at holde debatfora på "landsbyhjemmesider" gående.

Bringer debatten på hals.dk noget nyt ind i offentligheden?

I diskussionen om værdien af debatfora som hals.dk hører man af og til, at de ikke har stor demokratisk værdi: Det er de samme emner, der debatteres "on-line" som "off-line" og det er bare "Tordenskjolds soldater", der går igen. Sådan lyder påstandene. Passer de? Svaret er både et ja og et nej:

- Det kan konstateres, at der er et overlap mellem de emner, der bringes op i Nordjyske Stiftstidende, i Hals Avis og på hals.dk, men der er også forskelle. Der tages emner op på hals.dk, som ikke fylder noget i de to aviser. Det mest markante eksempel er kritikken af Hals Kommune vedrørende nogle sager inden for socialforvaltningen. Disse har fyldt en del på hals.dk, men ikke i de to aviser. Andre eksempler er problemer i lokalsamfundet, herunder trafik.
- Det er i overvejende grad "Tordenskjolds soldater", vi finder på hals.dk. De, der skriver på hals.dk, deltager også mere flittigt på andre måder, f.eks. i borgermøder. *Men* der findes også en anden gruppe på hals.dk, som ikke er partiorganiseret eller har offentlige tillidshverv, og som i modsætning til dem vi normalt ser ikke tilhører den øverste del af uddannelseshierarkiet. Og for hvem hals.dk tilsyneladende udgør en lavere barriere for aktiv deltagelse end at skrive læserbreve til aviserne og tage ordet på offentlige møder.
- Tilskuerne på hals.dk, dvs. de læsere, der ikke selv skriver indlæg, er ca. for knap 60 procents vedkommende daglige læsere af Nordjyske Stiftstidende, men der findes også en del brugere af hals.dk, som ikke dagligt læser avis. Det drejer sig især om brugerne i de yngre generationer.

Analysen viser således, at hals.dk i nogen udstrækning leverer et selvstændigt bidrag til den politiske offentlighed. Det er ikke helt de samme emner, der tages op, og det er heller ikke helt de samme personer, der går igen. Den lettere adgang til mediet ser nemlig ud til at betyde, at barriererne for aktiv deltagelse bliver mindre for personer med lavere uddannelse og mindre politisk selvtillid.

Har hals.dk nogen politisk betydning?

Spørgsmålet er så, om nogen tager notits af det, der bliver fremført på hals.dk. Det er nemlig en anden påstand, man af og til støder på, at debatten i fora som hals.dk ikke har nogen politisk betydning.

Påstanden er ikke helt forkert, men den er på den anden side heller ikke helt rigtig. Det er dog en udbredt holdning blandt borgerne, at debatten på hals.dk ikke betyder noget for politikernes stillingtagen, og at den ikke påvirker Byrådets beslutninger. Selv blandt brugerne af hals.dk er det opfattelsen, at vil man påvirke beslutningerne i kommunen, er det mere effektivt at skrive indlæg til Nordjyske Stiftstidende og til Hals Avis. Kun blandt de aktive skribenter på hals.dk er der lige så mange, der mener, det er effektivt at benytte hals.dk som Nordjyske og Hals Avis. De fleste er dog enige om, at det mest effektive er at tage personlig kontakt til byrådsmedlemmerne.

Det er også byrådsmedlemmernes opfattelse, at skal de have et budskab ud, er de gamle medier mere effektive. Alligevel er byrådspolitikerne på spørgsmålet om påvirkning af politikken faktisk lidt mere positive end borgerne. Et flertal af de byrådsmedlemmer, der følger med på hals.dk, anfører nemlig, at de igennem debatten på hals.dk er blevet opmærksomme på forhold, de ikke tidligere var opmærksomme på. Gennemgående lægger politikerne således lidt mere vægt på debatten på hals.dk, end borgerne tror, de gør.

Der er dog ikke håndgribelige eksempler på, at debatterne har ændret Byrådets stillingtagen til konkrete sager. Betydningen ligger primært i synliggørelsen af forskellige problemer, og hermed i hvad der sættes på den politiske dagsorden.

På enkelte områder synes debatten på hals.dk desuden at have haft en afsmittende effekt på meningsdannelsen. Således siger et flertal af de borgere, der har været bekendt med debatten om ny kommunestruktur på hals.dk, at den har øget deres kendskab til de muligheder, der eksisterer for kommunen, og en fjerdedel siger, at høringen i høj eller nogen grad har bidraget til, at de har ændret standpunkt. I forbindelse med høringen om fremtidig kommunestruktur blev der nedsat et særligt ”tilskuerpanel” netop med henblik på at registrere debatten betydning. Her fremkommer et lignende billede. Det viser sig desuden, at mange af de, der ikke har ændret standpunkt, mener, at høringen har været med til at nuancere deres holdninger til, hvem Hals Kommunen skal være sammen med fremover. I den forstand kan man sige, at høringen har været med til at forbedre beslutningsgrundlaget.

Holdningerne til hals.dk er delte og lidt modsigelsesfyldte

Borgerne er delte i deres holdninger til hals.dk, og måske er de heller ikke helt afklarede. Mange erklærer, at de ikke interesserer sig for debatten på hals.dk, og at udbyttet af debatten er ringe. De, der jævnligt følger debatten, er dog noget mere positive end de, der kun sjældent følger den. Mange borgere fremhæver muligheden for en åben debat som noget positivt ved hals.dk, men de siger også, at der er for meget brok og dårlig debat. Som et

gennemgående negativ kritikpunkt fremhæves enkelte personers vedholdende forsøg på at skabe opmærksomhed om deres egne sager og problemer med kommunen.

Også blandt byrådsmedlemmerne er der delte holdninger. Kun ca. halvdelen af byrådsmedlemmerne interesserer sig for debatten på hals.dk, og når det drejer sig om udbyttet mener forholdsvist flere byrådsmedlemmer end borgere, at udbyttet har været ringe. Der er også flere politikere end borgere, der mener, at debatten på hals.dk ikke er saglig og sober.

For nogle byrådsmedlemmer synes de negative sider at overskygge de positive, og som helhed er Byrådet mere skeptisk i dag, end det var, da hals.dk startede. Alligevel siger et klart flertal af byrådsmedlemmerne, at hals.dk er ”et godt sted at få skabt opmærksomhed om problemer i kommunen”, ligesom et flertal mener, at borgerhøringen på hals.dk om den fremtidige kommunestruktur gav dem en større fornemmelse af, hvad borgerne mener. For en politiker skulle man tro, at det var et ganske væsentligt udbytte.

Brugen af hals.dk har været noget uensartet blandt byrådsmedlemmerne, men generelt set har de været flittigere til at rejse spørgsmål og besvare og kommentere indlæg, end det ses på andre kommuners debatfora. I den forstand kan man sige, at ret mange byrådsmedlemmer lever op til deres rolle som politikere.

Dialogen på hals.dk

Dilemmaet for hals.dk er, at mediets styrke også kan være dets svaghed. Problemet blev i projektbeskrivelsen for ”Det Digitale Demokrati” i sin tid formuleret på følgende måde, at ”Nettets lave tærskel for at kunne ytre sig, som jo må betragtes som en demokratisk gevinst, kan altså også være et problem” (Det Digitale Demokrati, 2001). Det, der her blev tænkt på som et muligt problem, var uciviliseret sprog, herunder hetz mod mindretal.

Ser man på de etiske retningslinjer, der gælder for debatten på hals.dk, fremgår det, at ytringerne skal overholde dansk lovgivning, dvs. de må f.eks. hverken overtræde injurieparagraffen eller racismeparagraffen. Det hedder desuden, at indlæggene ikke må være anstødelige, dvs. f.eks. hverken være af pornografisk eller voldelig karakter. Kun få indlæg kan siges at have overtrådt disse regler og ifølge webmasteren har det kun i enkelte tilfælde været nødvendigt at fjerne indlæg.

Alligevel har der flere gange undervejs været efterlyst en mere sober tone i debatten. Det er sket som reaktion på nogle indlæg på hals.dk, hvor socialforvaltningen er blevet udsat for

hård kritik, og hvor der er blevet henvist til konkrete personsager. Irritationen over disse indlæg skyldes bl.a. at de samme sager er blevet rejst igen og igen, uanset hvad der diskuteres, og på en måde, der har kunnet opfattes som en hetz. Det har desuden været anført som et problem, at de samme få personer blander sig i et og alt med risiko for, at mediet omdannes til en privat snakkeklub.

I september-oktober 2004 er der tilsyneladende sket en forværring, idet der i forlængelse af Nordjyske Stiftstidendes behandling af en fyringssag i Hals Kommune er fremkommet en del kritiske indlæg fra borgere på hals.dk. Det har igen foranlediget indlæg, hvor der efterlyses en mere sober og forsonlig tone. På det seneste har sagen været rejst i Byrådet. Og efterfølgende blev et byrådsmedlem citeret i pressen for at udtale, at hals.dk burde lukkes (Nordjyske Stiftstidende 29.10. 2004).

Næppe nogen vil sige, at de ytringer, der er fremkommet på hals.dk i løbet af efteråret, er i strid med gældende lovgivning eller er "anstødelige" i pornografisk eller voldelig forstand. Påstanden er snarere, at visse ytringer ikke overholder almindelige normer for hvad, der må anses for en sober debat. Det kan f.eks. være ytringer, der rummer generaliserende og udokumenterede påstande om politikere og ansatte.

Spørgsmålet er derfor, om grænsen for hvad der demokratisk set må anses som legitime ytringer i den offentlige debat er blevet overskredet inden for de seneste måneder, eller om dele af Byrådet overreagerer på den kritik, der i offentligheden er rejst af kommunen.

En nøjere gennemgang af debatten i efteråret viser, at der ikke er sket en markant forværring, når det drejer sig om at søge dialog, og heller ikke når det drejer sig om snævre interessetilkendegivelser. Til gengæld ser vi i forlængelse af de sager, der har været omtalt i Nordjyske Stiftstidende, en forværring af debatklimaet, f.eks. udtrykt i en vækst i antallet af indlæg med generaliserende og udokumenterede påstande om kommunen. Påstande, som det kan være svært at tage til genmæle overfor.

Det kan selvfølgelig ikke komme bag på nogen, at de sager, der drøftes i den øvrige presse, også diskuteres på hals.dk. Og i den forbindelse bør det understreges, at det er meget få personer, der ikke har holdt en rimelig tone i debatten. Langt hovedparten af de skribenter, der har deltaget i debatten om kommunen, har gjort det på en sober måde. Derfor er det selvfølgelig en overreaktion at tale om lukning.

I aviser, radio og fjernsyn ville nogle af de problemer, der findes på hals.dk blive løst i forbindelse med den redaktionelle proces. Og der har da også været overvejelser fremme om at foretage en vis redaktion af stoffet på hals.dk. Hermed rejses imidlertid det principielle spørgsmål, om det er hensigtsmæssigt at overlade en sådan opgave til kommunen selv, nemlig til den selv samme myndighed, som borgerne i et demokratisk samfund er sat til at vogte.

Bedre er derfor, om deltagerne i debatten er i stand til at håndhæve en vis selvjustits. Som nævnt er der flere eksempler på, at urimelige former for argumentation og forsøg på at afspore debatten er blevet påtalt af andre debattører. I mange tilfælde vil det virke, men givet ikke i alle. Det kan derfor blive nødvendigt at overhøre noget, hvis man vil fastholde den kvalitet at have et åbent og frit debatforum, hvor alle kan komme til orde på lige fod.

Nettets sammenbindende rolle

Selv en lille kommune som Hals er afhængige af at der findes massemedier til at formidle sager af fælles interesse. Det er bl.a. gennem medierne, at kommunen bindes sammen som et demokratisk fællesskab. Det kan ske ved at skabe et fælles mødested eller sagt på en anden måde: En ny fælles offentlighed. Det er derfor relevant at undersøge hvilken rolle hals.dk spiller herfor sammenlignet med andre medier i lokalområdet. Ikke mindst set i lyset af den nedgang, der er sket i avislæsningen i navnlig de yngre generationer. I dag er mindre end 20 procent under 40 år i Hals Kommune daglige læsere af Nordjyske Stiftstidende.

Når det drejer sig om interessen for kommunalpolitik, er den steget ganske lidt i Hals Kommune siden 2001, og analysen viser, at der er en positiv sammenhæng mellem brugen af hals.dk og interesse for kommunalpolitik, som ikke er mindre end for avislæsning, og som heller ikke skyldes, at det blot er de samme personer, der opsøger debatten på hals.dk og i avisen. Noget tilsvarende gør sig gældende for normer om deltagelse i lokalpolitik. Derimod er der ikke nogen sammenhæng mellem brug af hals.dk og tilliden til kommunen, hverken til Byråd eller kommunalpolitikere. Det er der heller ikke for avislæsningen.

Nettets betydning for borgernes deltagelse

Ligesom lokale medier kan være med til at binde kommunen sammen, må de også antages at spille en rolle, når det drejer sig om borgernes deltagelse i kommunalpolitik. Det er jo ikke mindst gennem lokale medier, at kendskabet udbredes til de sager, der kan motivere borgerne til at deltage i møder og underskriftindsamlinger, skrive læserbreve, kontakte politikere og medier m.m.

Vi har sammenlignet hyppigheden af brugen af de to kommunale hjemmesider, hals.dk og halskom.dk med hyppigheden af avislæsning. I begge tilfælde viser det sig som forventet, at medieforbruget spiller en stor rolle for deltagelsen. Men det viser sig også, at brugerne af hals.dk gennemgående er mere politisk aktive end avislæserne. En smule af denne forskel må dog tilskrives den forskellige sammensætning af de to brugergrupper. Brugerne af hjemmesiderne er bl.a. kendetegnet af et højere uddannelsesniveau end avislæserne. Det er dog en forskel, der vil udligne sig, efterhånden som de nuværende midaldrende rykker op i ældregruppen.

Borgernes brug af forenings- og institutionshjemmesider

Som ansigt udadtil spiller forenings- og institutionshjemmesider en stigende rolle. Der lægges vægt på gennem hjemmesiden at fortælle omverdenen, hvad de pågældende foreninger og institutioner står for. Derimod er brugen af hjemmesiden endnu begrænset, når det drejer sig om den daglige kontakt til og dialog med foreningsmedlemmer og institutionsbrugere.

Blandt *foreningerne* i Hals Kommune, er det fortsat de traditionelle formidlingsformer – breve, foreningsblade, Hals Avis m.m. – der betyder mest, når det drejer sig om at informere såvel medlemmer som omverden. Kun når det drejer sig om kommunikationen i bestyrelsen, synes man for alvor at have taget hul på den nye teknologi. Nogle foreninger har dog mere aktivt søgt at bruge hjemmesiden til at informere medlemmerne, herunder Ulsted Boldklub, hvor denne informationsvirksomhed understøttes af muligheder for at komme på nettet i klublokalet og i hallen. Enkelte foreninger har taget hul på brugen af hjemmesiden som et redskab for løbende dialog med medlemmerne. Men vi er endnu på begynderstadiet, og de største begrænsninger for den videregående brug er uden tvivl fortsat: 1) Vanskeligheder med at finde ressourcer til at vedligeholde og udvikle hjemmesiden. Halvdelen af foreningerne oplyser, at de har haft problemer hermed. 2) At en stor del af medlemmerne endnu ikke har netadgang.

Blandt de, der har netadgang, bruges foreningernes hjemmesider en del. Af de medlemmer, der er på nettet, og som ved at en af de foreninger, de er medlemmer af, har en hjemmeside, bruger 63 procent den jævnligt, dvs. en gang om måneden. Det siger noget om, hvor stort potentialet er.

En sammenligning af *institutionshjemmesider* på skole- og daginstitutionsområdet i tre vidt forskellige kommuner som Hals, Søllerød og Odder viser, at generelle oplysninger om institutionen og sammenlignelig brugerinformation går igen på begge områder i alle tre

kommuner. Som på foreningsområdet bruges hjemmesiden primært som ”ansigt udadtil”. Hjemmesiderne bruges dog også i nogen grad til at informere brugerne, og i de fleste institutioner er der også mulighed for via hjemmesiden at kontakte institutionen. Mulighed for åben dialog spiller stadig næsten ingen rolle.

Navnlig på skoleområdet kunne man have forventet, at hjemmesiden var blevet brugt til at styrke kommunikationen mellem forældre og skolebestyrelse. Det er også sket nogle steder, men billedet er uensartet. Oplysninger om bestyrelsens sammensætning er almindelig i Søllerød og Hals, men kun i godt halvdelen af skolerne i Odder. Halvdelen af skolerne i Søllerød giver via hjemmesiden mulighed for at kontakte skolebestyrelsen, hvorimod det i Hals og Odder er undtagelsen. På de fleste skoler i Hals og Søllerød lægger bestyrelsen informationer ud, hvorimod det kun er et mindretal i Odder.

Generelt er det endnu begrænset, hvilken rolle hjemmesiden betyder for kommunikationen mellem skole og hjem. På Ulsted Skole ser vi dog resultatet af en målrettet it-satsning. Omtrent alle skolebørnsfamilierne har adgang til nettet, og selv om nogle har fravalgt elektroniske meddelelser, foregår den overvejende informationsudveksling nu ad elektronisk vej. Skole/Hjem Portalen har i mange klasser afløst den traditionelle kontaktbog. Det er hurtigt at kommunikere til samtlige forældre på en gang og især distribueres digitale billeder fra skolens hverdag i vid udstrækning. På den vis synes digitaliseringen at have styrket kommunikationen. Det giver forældrene også udtryk for, idet langt flere end på kommunens andre skoler siger, at skolens hjemmeside har betydning for deres muligheder for at følge med i barnets skolegang og mere generelt for kontakten mellem skole og hjem.

Portalen åbner også mulighed for at oprette elektroniske konferencer eller debatfora. Denne form for dialog er hidtil ikke blevet prøvet og er ej heller på tegnebrættet. Desuden åbner Skole/Hjem Portalen ikke mulighed for en øget digital kommunikation mellem forældre og skolebestyrelse, og ud over et enkelt mislykket forsøg, er der ikke gjort noget for ad elektronisk vej at styrke denne relation. Den elektroniske kommunikation mellem skole og hjem er selvfølgelig meget afhængig af, at forældrene ikke blot har adgang til nettet, men også løbende logger sig ind portalen. Det er indtrykket, at der fortsat mangler noget her.

Konklusion

Der er ingen tvivl om, at nettet rummer en klar demokratisk gevinst for så vidt angår øget information til borgerne, bedre muligheder for at udnytte en sådan information og dermed også for en mere informeret stillingtagen til lokale spørgsmål. Det ser vi flere eksempler på. Borgerne har desuden fået flere kontaktmuligheder og dermed også bedre muligheder for at

”aflevere” synspunkter og interesser. En sådan lettere adgang til for borgerne at rejse sager på den politiske dagsorden og den lavere tærskel, som nettet i den forbindelse repræsenterer, må også betragtes som en demokratisk gevinst. Og på begge disse områder er der grund til at formode, at der vil ske mere i de kommende år.

Derimod er det mere usikkert, om nettets potentialer for to-vejs-kommunikation vil blive udnyttet. Om der er noget egentligt behov herfor på lokalsamfunds-, forenings- og institutionsplanet er på nuværende tidspunkt tvivlsomt. Derimod er det mere sikkert, at behovet findes på kommuneplanet og at det vil øges i de kommende år, hvor der bliver færre og større kommuner. Hvorvidt potentialerne vil blive udnyttet afhænger af flere ting. For det første, at der er tilstrækkelig politisk vilje tilstede. Det handler primært om, at politikerne og administrationen tager mediet alvorligt. For gør de ikke det, kan ingen forvente, at borgerne skal gøre det. For det andet, at der allokeres midler til at udvikle det nye medie, herunder til målrettede satsninger, som kræver annoncering og tilrettelæggelse. Det er en fejl at tro, at debat kommer af sig selv. Det ved enhver foredragsholder. Endelig for det tredje, at også borgerne behandler det nye medium med respekt. Enhver samtale forudsætter, at parterne lytter og søger at forstå hinandens synspunkter. Generaliserende og udokumenterede negative udsagn om ”de andre” har som konsekvens, at samtalen går i stå. I den henseende adskiller den ”virtuelle” samtale sig ikke fra den ”virkelige” samtale ”ansigt til ansigt”.